

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2000 vp

Hallituksen esitys laeiksi kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi kuntien valtionosuuslain, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta (HE 138/2000 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sivistysvaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (SiVL 12/2000 vp,

StVL 16/2000 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Matti Ollinkari, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Arto Sulonen, opetusministeriö
- hallitusneuvos Jouko Narikka, sosiaali- ja terveysministeriö
- yksikönpäällikkö Martti Kallio, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kuntien valtionosuuslakia, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Tarkoituksena on jaksottaa valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon nelivuotistarkistus kolmelle vuodelle siten, että valtion vuoden 2001 talousarvioon sisällytetään kustannustenjaon tarkistuksesta puolet ja vuosien 2002 ja

2003 kumpaankin talousarvioon neljännes vuoden 2001 tasossa lasketusta kustannustenjaon kokonaistarkistuksesta. Ehdotus toteutettaisiin täydentämällä kuntien valtionosuuslakia jaksottamista koskevilla, määrävuosina sovellettavilla säännöksillä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmässä kustannustenjaon tarkistus jaksotettaisiin vastaavalla tavalla lisäämällä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtion-

osuudesta annettuun lakiin edellä mainitun kaltaiset säännökset. Opetus- ja kulttuuritoimen alalla ehdotetaan muutettaviksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionrahoituksen perusteena käytettäviin yksikköhintoihin 1990-luvulla valtiontalouden säästötoimenpiteiden vuoksi säädetyt alennukset purettaisiin asteittain vuosina 2001—2003. Yksikköhintoihin tehtäisiin viiden prosentin keskimääräinen tasokorotus vuonna 2001 ja kolmen prosentin keskimääräinen tasokorotus vuonna 2002. Vuoden 2003 yksikköhinnat lasketaan toteutuneiden keskimääräisten kustannusten perusteella koulutusmuodoittain. Järjestely koskisi perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen oppilasta ja opiskelijaa kohden laskettavia yksikköhintoja, valtakunnallisten liikuntakeskusten opiskelijavuorokautta kohden laskettavia yksikköhintoja, kirjaston asukaskohtaisia yksikköhintoja sekä kansalaisopistojen ja taitteen perusopetuksen opetustuntia kohden laskettavia yksikköhintoja. Kansanopistoissa ja opintokeskuksissa vapaana sivistystyönä järjestettävään koulutukseen sovellettavat yksikköhinnat tarkistettaisiin todellisten yksikkökustannusten mukaisiksi jo vuonna 2001. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan

lisäksi muutettavaksi siten, että kunnan rahoitusosuudessa opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin otettaisiin vuodesta 2001 huomioon myös oppisopimuskoulutuksena järjestetyn ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen perusteet. Museoiden valtionosuuden perusteena käytettävää yksikköhintaa henkilötyövuotta kohden ehdotetaan korotettavaksi. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, että kuntien valtionosuuslain täytäntöönpanosta eräille kunnille johtuvat erityiset taloudelliset vaikeudet voidaan ottaa huomioon harkinnanvaraista rahoitusavustusta vuodelle 2001 myönnettäessä. Kuntien valtionosuuslakia, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä vapaasta sivistystyöstä annettua lakia ehdotetaan täydennettäväksi myös säännöksillä kunnille myönnettävien valtionosuuksien laskemisesta sellaisissa kuntajaon muutoksissa, joissa kunta jaetaan osaksi muita kuntia. Säännökset ovat tarpeen, koska valtionosuuksien laskemiseksi tarvittavat lainmukaiset tiedot kunnan osilta eivät ole käytettävissä valtionosuuspäätöstä tehtäessä. Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2001 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sekä viitaten sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoihin hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa ensimmäisen lakiehdotuksen 22 a §:n 4 momentin muuttamista siten, että kunnan asukasluvun perusteena pidetään väestötietolain (507/1993) mukaisia vahvistamisvuoden lokakuun tietoja hallituksen esityksessä ehdotetun elokuun lopun tietojen sijas-

ta. Muutoin valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina, paitsi 1. lakiehdotuksen 22 a §:n 4 momentti muutettuna seuraavasti:

22 a §
*Valtionosuuksien määräytyminen kuntajakoa
eräissä tapauksissa muutettaessa*
(1—3 § mom. kuten HE)

Kunnan alueiden asukasluvun perusteena
pidetään väestötietolain mukaisia vahvista-
misvuoden *lokakuun* lopun väestötietoja.
(5 mom. kuten HE)

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Heli Paasio /sd
vpj.	Pertti Turtiainen /vas	Aulis Ranta-Muotio /kesk
jäs.	Rakel Hiltunen /sd	Pekka Ravi /kok
	Esko Kurvinen /kok	Petri Salo /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Arto Seppälä /sd
	Kari Kärkkäinen /skl	Jari Vilén /kok
	Hannes Manninen /kesk	vjäs. Pekka Nousiainen /kesk.
	Kirsi Ojansuu /vihr	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.

VASTALAUSE

Perustelut

Viime vuosikymmenenä kuntien osuus yhteisten tehtävien rahoituksesta on kasvanut ja valtion pienentynyt. Valtionosuus kuntien toimintamenoista on alentunut runsaaseen 20 prosenttiin. Valtion suorittamat kuntaleikkaukset ja lisäpalvelut 1990-luvulla ovat olleet yli 25 miljardia markkaa eli 5 000 markkaa jokaista suomalaista kohti. Valtionosuuksien leikkaukset kohdistuvat raskaimmin niihin kuntiin, jotka ovat saaneet suhteellisesti eniten valtionosuutta menoihinsa. Ylisuurten valtionosuusleikkauksien takia kuntien välinen eriarvoisuus on kärjistynyt ja kuntien hyvinvointipalvelujen tasossa ja laadussa on erittäin suuria vaihteluja. Tämän johdosta kansalaiset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen asuinpaikasta.

Kuntien valtionosuuslainsäädännön keskeisiä tavoitteita on kuntien ja valtion kustannustenjaon säilyttäminen ennallaan. Tämän takaamiseksi on valtionosuuslainsäädännössä säädetty valtionosuuksien nk. nelivuotistarkistuksesta ja kustannustason nousun turvaavista indeksitarkistuksista. Ne kunnat, joiden palvelujen rahoituksessa valtionosuudet ovat merkittävä osuus, ovat muutoinkin taloudellisen tuen tarpeessa. Hallitus esittää, että nk. nelivuotistarkistukset jaksotetaan kolmelle vuodelle ja että indeksitarkistukset puolitetaan.

Esitämme, että kustannustenjaon tarkistus toteutetaan siten, että puolet tarkistuksesta maksetaan ensi vuonna ja loput vuonna 2002. Emme hyväksy nelivuotistarkistusten maksamisen ve-

nyttämistä vuoteen 2003. Opetus- ja kulttuuri-toimen osalta tulisi käyttää lain 65 §:ssä kuutta prosenttia viiden prosentin sijaan, jos halutaan palauttaa puolet yksikköhintaleikkauksista. Nyt on tiedossa, että rahoituksen jälkeenjääneisyyden kokonaistaso on keskimäärin 12 prosenttia vuoden 1999 kustannustietojen perusteella. Vuonna 2002 yksikköhintarahoituksen tulee vastata todellisia kustannuksia.

Vuoden 2001 talousarvion käsittelyn yhteydessä esitämme myös, että kuntien valtionosuuksien indeksitarkistukset maksettaisiin täysimääräisinä ja että kuntien harkinnanvaraisten avustusten 100 miljoonan markan leikkauksesta luovuttaisiin. Esitämme myös oppisopimuskoulutuksen poistamista valtionosuuslaista, koska emme hyväksy oppisopimuksen kustannusten siirtämistä kuntien harteille.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä 4. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että 1., 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutoin mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 32 § hyväksytään muutettuna, 2. lakiehdotuksen 45 b § hyväksytään muutettuna ja 3. lakiehdotuksen 8 § poistetaan sekä 65 § hyväksytään muutettuna seuraavasti:

1.

Laki

kuntien valtionosuuslain muuttamisesta

32 §

*Valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistus
vuonna 2000*

Sen estämättä, mitä 3 §:n 4 kohdassa säädetään, vuoden 2000 kustannustenjaon tarkistus toteutetaan siten, että vuoden 2001 valtionosuuksiin sisällytetään puolet ja vuoden 2002 (*poist.*)

valtionosuuksiin *puolet* kustannustenjaon tarkistuksen kokonaismäärästä siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa sekä vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) säädetään.

2.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

45 b §

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistus vuonna 2000

Sen estämättä, mitä 18 §:n 3 momentissa säädetään, vuoden 2000 kustannustenjaon tarkistus

toteutetaan siten, että vuoden 2001 valtionosuuksiin sisällytetään puolet ja vuoden 2002 (*poist.*) valtionosuuksiin *puolet* kustannustenjaon tarkistuksen määrästä.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

8 §
(*Poist.*)

65 §

Yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät ja yksikköhinnat vuonna 2001 (poist.)

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät sekä 17—20 §:ssä, 21 §:n 2 momentissa ja 24 §:ssä tarkoite-

HaVM 20/2000 vp — HE 138/2000 vp

tut yksikköhinnat *vuodelle 2001* lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään.

Yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät ja yksikköhinnat vuodelle 2001 lasketaan vuonna 1999 toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella siten, että vuodelle 2001 määrätävien yksikköhintojen ja vuoden 1999 oppilas-, opiskelija-, opetustunti- ja asukasmäärien perusteella laskettavat valtionosuuden perusteet yhteenlaskettuina vastaavat opetus- ja kulttuuritoi-

men rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisesti samoilla oppilas-, opiskelija-, opetustunti- ja asukasmäärillä vuodelle 2000 edellä 1 momentissa mainituissa lainkohdissa tarkoitettuja toimintoja varten laskettuja ja kustannustason muutoksella tarkistettuja yhteenlaskettuja valtionosuuden laskennallisia perusteita korotettuna *kuudella* prosentilla.

(3 mom. *poist.*)

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2000

Matti Väistö /kesk
Kari Kärkkäinen /skl
Hannes Manninen /kesk

Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Nousiainen /kesk.